

การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงใหม่

Revitalizing Local Traditions in Chiang Rai Old City
to Promote its Creative District

นครินทร์ น้ำใจดี¹

Nakarin Namjaidee

E-mail: Nakaromja@hotmail.com

กัลยาณี สายสุข²

Kanlayanee Saisuk

ศศิพัชร หาญฤทธิ์³

sasiphat harnrit

ณัฐธิยา วัฒนศิริศาสตร์⁴

Natthiya Watthanasirisat

ภัทรินทร์ พันธุ์⁵

Pattareepun Puntu

Received: February 13, 2023

Revised: June 17, 2024

Accepted: June 18, 2024

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำแผนกวิชาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assistant Professor, Cultural Resource Management Program, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โปรแกรมศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assistant Professor, Fine Arts Program, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assistant Professor Department of Geographic Information Systems, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Lecturer in the Department of Social Development, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำแผนกวิชาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assistant Professor, Cultural Resource Management Program, Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของย่านเมืองเก่าเชียงราย ส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสำรวจทางกายภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กลุ่มผู้นำทางศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู ผู้นำทางจิตวิญญาณ ช่างาการที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม นักวิชาการท้องถิ่น กลุ่มเครือข่ายศิลปิน ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ร่วมกับข้อมูลจากเอกสาร ประมวลผล เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับความสำคัญของ ประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย ผลการวิจัยพบ 1) ประเพณีในย่านเมืองเก่าเชียงราย 49 ประเพณี 2) ผลการประเมินคุณค่าความสำคัญของประเพณี คือ ประเพณีเดือนแปด แห่เดือนเก้าออกไล่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย 3) แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี มีแนวทาง ดังนี้ 1.องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ส่งเสริมความสำคัญพื้นที่ 2.องค์ความรู้ พิธีกรรมกับบริบทสมัยใหม่ 3. การฟื้นฟูงานประเพณีกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว 4.การฟื้นฟู ประเพณีรูปแบบคณะทำงานระดับเมือง 5. การอนุรักษ์ดอกไม้พื้นเมืองเชิงสร้างสรรค์ในงาน ประเพณี

คำสำคัญ: ฟื้นฟูประเพณี ประเพณีไล่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ย่านสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมท้องถิ่น

Abstract

This research aims to preserve and revitalize the important local traditions of Chiang Rai Old City to promote the Chiang Rai Old City area as a creative district. The study employs qualitative research methods including physical surveys and in-depth interviews with Buddhist, Christian, Islamic, Brahmin, and Hindu spiritual leaders, as well as civil servants involved in cultural work, local academic officers, artist network groups and cultural entrepreneurs. The data are analyzed together with information from documents and processed to gather basic information regarding the importance of local traditions in Chiang Rai Old City area. The results found that (1) there are 49 traditions in Chiang Rai Old City; (2) the most significant tradition according to the evaluation is the “Tradition of the 8th lunar month, going into the 9th lunar month, Sai Khan Dok Sadue Mueang Chiang Rai”; and (3) guidelines for the conservation and revitalization of traditions are as follows: 1. Promoting the significance of areas through providing historical knowledge; 2. Integrating ritual

knowledge with modern contexts; 3. Revitalizing traditional events in conjunction with tourism promotion; 4. Revitalizing traditions through city-level working groups; and 5. Creatively preserving local flowers in traditional events.

Keywords: Reviving tradition, Chiang Rai Old Town Sai Khan Dok Sadue, Creative District, Local participation

บทนำ

พื้นที่ย่านเมืองเก่าเชียงราย ประกอบไปด้วยพื้นที่ในย่าน ถนนธนาลัย ถนนอุตรกิจ และพื้นที่โดยรอบ มีความสำคัญในฐานะย่านตัวเมืองของเชียงราย ที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2386 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2369-2389) เจ้าหลวงองค์ที่ 4 แห่งเมืองเชียงใหม่ ทรงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พื้นที่เมืองเชียงราย ในปี พ.ศ.2386 ทรงโปรดเกล้าฯแต่งตั้ง เจ้าธรรมลังกา (เจ้าหลวงเชียงราย องค์ที่ 1) (พ.ศ.2386 – พ.ศ.2407) เป็นเจ้าหลวงเมืองเชียงราย (Chamchit, 2000) ส่งผลให้พื้นที่ย่านถนนธนาลัย ถนนอุตรกิจ และพื้นที่โดยรอบกลายเป็นจุดศูนย์กลางทางการปกครอง ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2336-2541) ถือได้ว่าเป็นช่วงที่สยามได้เข้ามามีบทบาทในการวางรากฐานในการปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาล รวมไปถึงเมืองเชียงราย ในปี พ.ศ.2446 มีการสร้างอาคารทรงยุโรปเพื่อใช้เป็นสถานที่ราชการของเมืองเชียงราย โดยมีกลุ่มหมอสอนศาสนาคริสต์ชาวอเมริกัน มีบทบาทในการออกแบบอาคาร และควบคุมการก่อสร้าง บริเวณย่านถนนธนาลัยยังถือเป็นย่านการค้าที่สำคัญ มีกลุ่มพ่อค้าชาวไทยใหญ่ ชาวจีนยูนนาน มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจในยุคแรก ต่อมาเมื่อการตัดรถไฟถึงเมืองลำปาง กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลแสวงหาโอกาสในการทำการค้าต่างพากันมาตั้งรกรากในเมืองเชียงราย ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาวไทยจีน กลุ่มจีนสยาม กลุ่มอินเดีย กลุ่มชาวปากีสถาน กลุ่มยูนนาน ส่งผลให้มีหลากหลายความเชื่อที่ ประกอบด้วย การนับถือผี ศาสนาพุทธ ศาสนาซิกข์ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เป็นที่ตั้งศาสนสถานสำคัญ ได้แก่ วัด ศาลเจ้า โบสถ์คริสต์จักรมัสยิด สะดือเมือง (เสาสะดือเมือง) งานวิจัยการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อส่งเสริมย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงราย มุ่งเน้นศึกษาองค์ความรู้ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญของต่อเมืองเชียงรายที่กำลังสูญหายไปจากท้องถิ่น ให้ได้รับการฟื้นฟู ผ่านกระบวนการการสืบค้นจากเอกสารในท้องถิ่น การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้เชี่ยวชาญในด้านงานศาสนพิธี การศึกษางานวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อมาสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ทางวิชาการ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปเป็นทุนในการส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูประเพณีอย่างมีส่วนร่วม โดยคนในท้องถิ่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ศิลปิน ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และเยาวชนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง ผลักดันให้ประเพณีถูกบรรจุให้เป็นหนึ่งในประเพณีสำคัญของจังหวัดเชียงรายในปฏิทินงานเทศกาลของเมือง เกิดการกระตุ้นเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานทุนทางวัฒนธรรมในอนาคต เป็นพื้นที่ในการแสดงความสามารถของผู้ที่มีความสนใจด้านงานวัฒนธรรมใหม่ของเมือง เป็นหนึ่งในกิจกรรมช่วยขับเคลื่อนเชียงรายกับการเป็นเมืองเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านการออกแบบ ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) สนับสนุนให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อรวบรวมประเพณีท้องถิ่นสำคัญในย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำประกอบแนวทางฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นต้นแบบในย่านเมืองเก่าเชียงราย
2. เพื่อประเมินคุณค่าความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย
3. เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นต้นแบบ สู่การส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

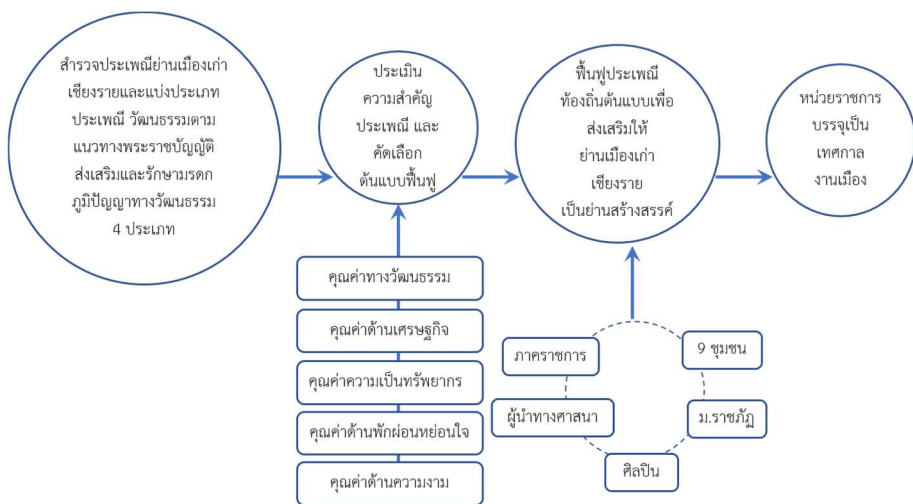
กรอบแนวคิด

1. การศึกษาประเพณีท้องถิ่นสำคัญในย่านเมืองเก่าเชียงราย ใช้แนวคิดพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 ในมาตรา 4 กล่าวว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับการส่งเสริม แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ เกี่ยวกับศาสนา เกี่ยวกับเทศกาลเกี่ยวกับวงจรชีวิต เกี่ยวกับการทำมาหากิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลประเพณีจำแนกประเภทสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐาน

2. การประเมินคุณค่าความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อคัดเลือกให้เป็นประเพณีต้นแบบในพื้นที่และส่งเสริมให้เมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์ใช้เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านคุณค่าด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย (Lertcharnrit, 2016) แบ่งคุณค่าออกเป็น 5 ด้าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันตัดสินใจว่าจะต้องการที่จะฟื้นฟูประเพณีนี้ใด ที่มีความสำคัญและแสดงอัตลักษณ์ของย่าน

เมืองเก่าเชียงราย เกณฑ์ที่1 คุณค่าทางวัฒนธรรม เกณฑ์ที่2 คุณค่าด้านเศรษฐกิจเกณฑ์ที่3 คุณค่าด้านความเป็นทรัพยากร เกณฑ์ที่ 4 คุณค่าด้านพักผ่อนหย่อนใจเกณฑ์ที่5 คุณค่าด้านความงาม

3. การเสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูของประเพณีท้องถิ่นสู่การส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์ ใช้แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (Bernard & Jokilehto, 1998) เพื่อกำหนดความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดทิศทางและวิธีการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมรวมทั้งจัดลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ขั้นที่ 1 ข้อเสนอโครงการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนว่าจะทำอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 การสำรวจแหล่งพื้นที่ เพื่อระบุ ค้นหาประเภทในแหล่งทุนทางประเพณีในพื้นที่ย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริม ขั้นที่ 3 การกำหนดความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดทิศทางและวิธีการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมรวม โดยอาศัยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญหลายสาขา เจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ขั้นที่ 4 การพัฒนาแสวงหาแนวทางการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย โดยกำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือแผนที่เหมาะสมร่วมกับชุมชน ภาวศที่เกี่ยข้อง ใช้กรอบแนวคิดประเพณีสร้างสรรค์ คือ รื้อฟื้นประเพณีเก่าๆขึ้นมาเสนอใหม่ ทำให้ประเพณีคงอยู่และสร้างกิจกรรมในรูปแบบใหม่ให้เชื่อมโยงอดีต และตอบสนองต่อสังคมปัจจุบัน (Na Thaleng, 2015) ภายใต้กรอบแนวคิดเมืองสร้างสรรค์จาก (UCCN, 2019) คือ การบริหารจัดการให้ประเพณีที่เกิดจากการฟื้นฟู ไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมในของภาคราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้มีทิศทางในการสนับสนุนและพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมืองรวบรวมนักคิดสร้างสรรค์ที่ผสมกับวัฒนธรรม อนุรักษ์และต่อยอดช่วยส่งเสริมคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาดังกล่าว เพื่อศึกษารวบรวมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของย่านเมืองเก่า เชียงราย หลังจากนั้นนำไปสู่การประเมินคุณค่าความสำคัญของประเพณีด้วยการเกณฑ์การ ประเมินคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) และสามารถนำองค์ความรู้อนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่ สำคัญของย่านเมืองเก่าเชียงราย สู่การส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์ มี รายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวคิด ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทั่วไป ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ สภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม สภาพสังคมเศรษฐกิจและ วัฒนธรรมโดยรวบรวมจากเอกสารชั้นต้น (Primary source) และเอกสารชั้นรอง (Secondary source)

2. การศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field study)

2.1 การจัดเวทีชุมชนครั้งที่ 1 การสำรวจ ค้นหาประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่า เชียงราย ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มแบบเก็บข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีและเทศกาล เบื้องต้น โดยการจัดกระบวนการระดมความคิดเห็น เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 โดยมี

ผู้ร่วมกิจกรรมจากภาคีในเขตเมืองเก่า ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มแบบเก็บข้อมูล จำนวน 56 คน ประกอบไปด้วย ตัวแทนชุมชน จำนวน 6 คน ตัวแทนหน่วยงานราชการประกอบไปด้วย หน่วยงานราชการท้องถิ่น และหน่วยงานที่ขับเคลื่อนงานด้านวัฒนธรรม จำนวน 15 คน ตัวแทนสถาบันการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งในจังหวัดและภายนอกจังหวัด จำนวน 5 คน ผู้นำศาสนา จำนวน 3 คน องค์กรวัฒนธรรม จำนวน 2 คน นักวิชาการท้องถิ่น 7 คน ตัวแทนนักจัดการวัฒนธรรม จำนวน 5 คน คณะผู้วิจัย จำนวน 10 คน รูปแบบของการจัดกิจกรรมระดมความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอข้อมูล และความคิดเห็น ประเด็นที่1 ประเพณีตามปฏิทินที่สำคัญในย่านเมืองเก่าเชียงราย และ ประเด็นที่2 ประเพณีท้องถิ่น ที่หายไป เพื่อบรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณี และเทศกาลที่สำคัญในเขตเมืองเก่าเชียงราย (Primary source) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปสำรวจทางกายภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเพณี

ภาพที่ 2 การค้นหาประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย จากภาคีในเขตเมืองเก่า
Figure 2. Finding local traditions in the Old City of Chiang Rai from associates in the old city area

2.2 การสำรวจทางกายภาพ เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ซึ่งเป็นการสำรวจและเตรียมความพร้อมเบื้องต้นก่อนการนำไปจัดทำแผนการฟื้นฟูประเพณีร่วมกับท้องถิ่น ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความสำคัญของประเพณี พิธีกรรม ที่สำคัญในย่านเมืองเก่าจากกลุ่มศาสนา และชาติพันธุ์ ในเขตย่านเมืองเก่าเชียงราย ทำให้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในมิติต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน นำข้อมูลไปเป็นฐานข้อมูลในการนำการคัดเลือกประเพณีสำหรับการฟื้นฟู

2.3 การจัดเวทีชุมชนครั้งที่ 2 ประเมินคุณค่าและความสำคัญของประเพณีท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลภาพรวมของประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย จากการประชุมกลุ่ม ครั้งที่ 1 และการสำรวจภาคสนาม นำมาสรุปในรูปแบบเอกสารระบุความสำคัญ (Statement

of significance – SOS) ร่วมกับเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ ร่วมกับนักวิชาการโดยการประเมินคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม 5 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 คุณค่าทางวัฒนธรรม ทรัพยากรวัฒนธรรมให้ความรู้สึกเกี่ยวกับสถานที่ ชีวิตประจำวัน และความเป็นอยู่ของคน สะท้อนให้เห็นรากฐาน ความเป็นมาของสังคมมนุษย์ และเป็นหลักฐานยืนยันวัฒนธรรมของมนุษย์

เกณฑ์ที่ 2 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรวัฒนธรรมเอื้อประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ-พาณิชย์ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้ เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงเป็นแรงหนุนให้สังคมมีความสุข ผู้คนอยู่ดีกินดีในสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย

เกณฑ์ที่ 3 คุณค่าด้านความเป็นทรัพยากร ทรัพยากรวัฒนธรรมบางอย่างมีประโยชน์ในการใช้สอย เช่น สิ่งก่อสร้างที่มีอายุยืนยาว แสดงว่าใช้วัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า และไม่ควรรื้อทำลาย

เกณฑ์ที่ 4 คุณค่าด้านพักผ่อนหย่อนใจ ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและให้ความสุขแก่มนุษย์ ยิ่งในปัจจุบันแหล่งทรัพยากรวัฒนธรรมนับวันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและประสบการณ์ของผู้คนมากยิ่งขึ้น

เกณฑ์ที่ 5 คุณค่าด้านความงาม ทรัพยากรวัฒนธรรม เช่น แหล่งโบราณคดี และสิ่งก่อสร้างโบราณ อาทิ ปราสาท ราชวัง เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ที่สวยงามของสังคม บ้านเมือง ช่วยเติมเต็มบรรยากาศและภูมิทัศน์ของเมืองให้งดงามยิ่งขึ้น

เกณฑ์ในการคัดเลือกมรดกวัฒนธรรม คิดจากค่าคะแนนรวมของมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย ที่มีคะแนนตั้งแต่ 15 คะแนนหรือร้อยละ 60 ขึ้นไป จะถูกคัดเลือกเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ถูกการคัดเลือกให้ฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก การวางแผนการฟื้นฟูประเพณี (กลุ่มย่อย) การสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถาม ในหัวข้อที่ต้องการทราบถึง ประวัติความเป็นมาของประเพณี พิธีกรรม เทศกาล ที่ถูกคัดเลือกให้มีการฟื้นฟู จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่คัดเลือกให้เป็นพื้นที่ในการฟื้นฟูประเพณีต้นแบบของเมือง ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา ประชาชนชุมชน กรรมการชุมชน กลุ่มที่ 2 ข้าราชการ นักวิชาการภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย นักวิชาการวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักวิจัยอิสระ ศิลปิน นักวิชาการในสถาบันการศึกษา สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย โดยการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการฟื้นฟูประเพณี รูปแบบของกิจกรรม ลำดับขั้นตอน และองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมให้ประเพณีเป็นที่น่าสนใจ

3. การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม จากชุมชนเทศบาลนครเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มศิลปินในท้องถิ่น โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการฟื้นฟูประเพณี การวางแผนการทำงาน รูปแบบกิจกรรม การกำหนดแนวทางอนาคตการผลักดันให้ประเพณีได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้สามารถตอบกรอบการศึกษาที่ตั้งไว้ผู้ศึกษาจะนำเสนอข้อมูลการศึกษาในเชิงพรรณนา (Description Analysis) เพื่ออธิบายสิ่งที่ได้ศึกษาประกอบเข้าไว้ด้วยกันให้เห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดสามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ 1. ความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย 2. กระบวนการในการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นต้นแบบ ส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาด้วยการลงภาคสนาม ทั้งรูปแบบการจัดกระบวนการกลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในเขตเมืองเก่าเชียงราย ซึ่งอธิบายผ่านกระบวนการในการศึกษาภาคสนาม ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประเพณีท้องถิ่นสำคัญในย่านเมืองเก่าเชียงราย จำนวน 49 ประเพณี โดยใช้กระบวนการสำรวจ และการค้นหาภาพรวมประเพณีในเขตย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการนำไปคัดเลือกประเพณีต้นแบบและจัดทำแผนการฟื้นฟูประเพณีร่วมกับภาคีในท้องถิ่น ผลการศึกษาจัดแบ่งหมวดหมู่ประเภทของประเพณี ตามแนวทางของการประชุมขององค์การยูเนสโก ที่ประเทศฝรั่งเศส ได้มีการกำหนดประเภทมาตรฐานการคุ้มครองกันป้องกัน และดูแลทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จำนวนถึง 40 มาตรา ภายใต้สนธิสัญญา Convention for Safeguarding of Intangible Cultural Heritage 2003 แบ่งรูปแบบด้านข้อปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และเทศกาล กระจายใน 12 เดือน ดังนี้

1.1 ประเพณีเกี่ยวกับศาสนาในย่านเมืองเก่าเชียงราย จำนวน 37 ประเพณี ได้แก่ ตรุษจีน ง่วนเซียว มาฆบูชา มหาศิวราตรี อีสเตอร์ รอมฎอน วิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา ชะกาด ประเพณีเลี้ยงเจ้านายอารักขะดอยตองหนองอู่ พิธีถวายเครื่องเลี้ยงเทวดาอารักษ์พระสิงห์เชียงราย ประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย การเลี้ยงเจ้า

พ่อแสนอุด อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา พิธีกูรบาน เทศกาลซิวโกว (ทั้งกระจาด) สารทจีน คนศจตุรถี วันศรีกฤษณะชนมา วันเทวสมภพเทพแห่งเจีย วันไหว้พระจันทร์ ประเพณี 12 เป้ง (บุพเพตพลี) วันไหว้ซ่งซัวเต้าเจี้ยงบ้านถ้ำ (วันรำลึก) ศราทธ เทศกาลกินเจ วันออกพรรษา และตักบาตรเทโวโรหณะ นวราตรี ตานก๋วยสลาก จุลจันวันวัดมิ่งเมือง ทิวาสี ตั้งธรรมหลวง และประเพณีเป้ง วันคล้ายวันประสูติของพระปฐมศาสดาคูรณานักเทพ วันประสูติ พระศาสดาคูโรวินท์สิงห์ คริสต์มาส พิธีสบาโต และ การสวดขอพรอรรตาส

1.2 ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล จำนวน 5 ประเพณี คือ แห่งพระแวดเวียง ตักบาตรดอกไม้ บวงสรวงพญามังราย (โอกาสเฉลิมฉลองครบรอบวันสถาปนาเมืองเชียงราย) ปีใหม่เมืองเทศกาลแห่งเจ้าพ่อเจ้าแม่ดอยจอมทอง ตักบาตรเป้งบู๊ต

1.3 ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต จำนวน 6 ประเพณี คือ การละหมาด การบูชาเทียน งานศพชาวจีนในจังหวัดเชียงราย พิธีการงานศพคนล้านนา พิธีการงานแต่งงานชาวคริสต์ พิธีการ แต่งงานชาวอิสลาม

1.4 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน จำนวน 1 ประเพณี คือ ตานข้าวใหม่

2. ผลการประเมินคุณค่าความสำคัญของประเพณีในย่านเมืองเก่าเชียงราย

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ทรัพยากรทางวัฒนธรรมจาก ประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย สามารถประเมินความสำคัญของทรัพยากรทาง วัฒนธรรม ใช้เกณฑ์จากองค์การยูเนสโก องค์กรอิโคโมส และองค์กรอัครอม ดังนี้ เกณฑ์ที่ 1 คุณค่าทางวัฒนธรรม เกณฑ์ที่ 2 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ เกณฑ์ที่ 3 คุณค่าด้านความเป็น ทรัพยากร เกณฑ์ที่ 4 คุณค่าด้านพักผ่อนหย่อนใจ เกณฑ์ที่ 5 คุณค่าด้านความงาม (โดยได้ กล่าวถึงวิธีการประเมินไว้ข้างต้น) จากผู้นำชุมชนในเขตย่านเมืองเก่าเชียงราย จำนวน 6 ชุมชน จำนวน 6 คน ตัวแทนเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 1 คน ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมธรรม จังหวัดเชียงราย 2 คน ผู้นำศาสนา จำนวน 2 ท่าน ศิลปิน 2 ท่าน นักวิชาการวัฒนธรรม 2 คน ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย 1 ท่าน รวม 14 คน เพื่อคัดเลือกประเพณีพื้นฟู ท้องถิ่นต้นแบบ ในการส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 ตารางประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมจากประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อคัดเลือกประเพณีพื้นฟูท้องถิ่นต้นแบบ ในการส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

ลำดับ	ประเพณี	เกณฑ์ 1	เกณฑ์ 2	เกณฑ์ 3	เกณฑ์ 4	เกณฑ์ 5	คะแนนรวม 25 คะแนน	ผ่านเกณฑ์
1	ตรุษจีน	5	1	2	1	1	10	ไม่ผ่าน
2	งานเสียว	5	1	2	2	1	11	ไม่ผ่าน
3	มาฆบูชา	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
4	มหาวีรราตรี	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
5	อีสเตอร์	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
6	รอมฎอน	5	1	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
7	วิสาขบูชา	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
8	วันอัฐมีบูชา	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
9	ชะกาด	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
10	ประเพณีเลี้ยงเจ้านาย อารักษ์คอยตองหนองอู๋	5	1	3	0	0	8	ไม่ผ่าน
11	พิธีถวายเครื่องเลี้ยง เทวดาอารักษ์ พระสิงห์ เชียงราย	5	2	1	1	1	10	ไม่ผ่าน
12	ประเพณีเดือนแปดเข้า เดือนเก้าออก ใส่ขันดอก สะตือเมืองเชียงราย	5	3	5	2	2	17	ผ่าน
13	การเลี้ยงเจ้าพ่อแสนอุด	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
14	อาสาฬหบูชา	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
15	เข้าพรรษา	5	1	2	2	1	11	ไม่ผ่าน
16	พิธีกูรบาน	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
17	เทศกาลซึโกว (ทิ้งกระจาด)	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
18	สารทจีน	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
19	วันศรีกฤษณะชนมา	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
20	คนศตฤณี	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
21	วันเทวสมภพเทพแห่งเจีย	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
22	วันไหว้พระจันทร์	5	2	2	0	1	10	ไม่ผ่าน
23	ประเพณี 12 เป็งบุพเพทลี	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
24	วันไหว้ขงซัวเต๋เจียง บ้านถ้ำ (วันรำลึก)	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
25	ศรार्ท	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
26	เทศกาลกินเจ	5	3	2	1	0	11	ไม่ผ่าน
27	วันออกพรรษาและตัก บาตรเทโวโรหณะ	5	2	2	0	1	10	ไม่ผ่าน
28	นวราตรี	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน

ลำดับ	ประเพณี	เกณฑ์ 1	เกณฑ์ 2	เกณฑ์ 3	เกณฑ์ 4	เกณฑ์ 5	คะแนนรวม 25 คะแนน	ผ่านเกณฑ์
29	ตานก้วยสลา	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
30	จุลกฐินวัดมิ่งเมือง	5	3	2	2	1	13	ไม่ผ่าน
31	ทิวาสี	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
32	ตั้งธรรมหลวงและประเพณี ฮ่อเป้ง	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
33	วันคล้ายวันประสูติของ พระปฐมศาสดาครูนา นกเทพ	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
34	วันประสูติพระศาสดาครู โรวินท์สิงห์	5	1	2	0	1	9	ไม่ผ่าน
35	คริสต์มาส	5	2	2	3	1	13	ไม่ผ่าน
36	พิธีสบบาโต	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
37	การสวดขอพรอริตาส	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
38	แห่พระเวดเวียง ตักบาตร ดอกไม้ม	4	3	2	3	2	14	ไม่ผ่าน
39	บวงสรวงพญามังราย (โอกาสเฉลิมฉลอง ครบรอบวันสถาปนา เมืองเชียงราย)	5	2	2	1	0	10	ไม่ผ่าน
40	เทศกาลแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ ดอยจอมทอง	5	2	2	0	0	9	ไม่ผ่าน
41	ตักบาตรเบ้งปุด	5	4	2	1	0	12	ไม่ผ่าน
42	การละหมาด	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
43	การบูชาเทียน	3	4	2	0	0	9	ไม่ผ่าน
44	งานศพชาวจีนในจังหวัด เชียงราย	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
45	พิธีการงานศพคนล้านนา	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
46	พิธีการงานแต่งงานคริสต์	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
47	พิธีการแต่งงานชาว อิสลาม	5	0	2	0	0	7	ไม่ผ่าน
48	ตานข้าวใหม่	5	1	2	0	0	8	ไม่ผ่าน
49	ปีใหม่เมือง	4	4	2	4	1	15	ไม่ผ่าน

Note. Table showing the evaluation results concerning the importance of local traditions in Chiang Rai Old City to be selected as a model for rehabilitation that helps promote the creative district of Chiang Rai Old City

ผลจากการประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมจากประเพณีท้องถิ่นในย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อคัดเลือกประเพณีพื้นฟูท้องถิ่นต้นแบบความสำคัญของประเพณี คือ ประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกไล่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย มีคุณค่าดังนี้

2.1 คุณค่าทางวัฒนธรรม

พบว่า เสาสะตือเมืองเชียงราย เกิดขึ้นในยุคการฟื้นฟูเมืองเชียงราย ในปี พ.ศ. 2417 เพื่อเป็นศูนย์รวมใจของชาวเมืองเชียงรายปรากฏหลักฐานจดหมายเหตุเมืองเชียงรายซึ่งบันทึกโดยพระยาหลวงพินิจอักษร ซึ่งเรียกกันต่อมาว่าวัดจันทน์โลกกลางเวียง มีเนื้อความดังนี้ “วันพัส ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 6 ปีจอสกราช 1236 ตัวภายใน ภายในนอก พร้อมกัน ฝั่งสะตือเมือง ที่วัดกลางเวียง และ 4 แ่งเวียง ยามแตรสู่เที่ยงวัน” รูปแบบของสะตือเมืองเชียงราย มีรูปทรงเหมือนฟักทอง มียอดสูงขึ้นไป มีการจัดประเพณีสืบทอดพิธี ในแรม 13 ค่ำ เดือน 8 เหนือถึงช่วง วันออก 4 ค่ำเดือน 9 เหนือ ซึ่งนำรูปแบบประเพณีอันทูลจากเมืองเชียงใหม่ มาเป็นแบบอย่างจนกระทั่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการถูกลักลอบชุดขโมยเอาของมีค่าที่บรรจุภายในเจดีย์ส่งผลให้เจดีย์พังและถูกรื้อไปในภายหลัง ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 พระครูศาสนกิจโกศล เจ้าอาวาสวัดกลางเวียง ก่อสร้างเสาสะตือเมืองเชียงรายขึ้นใหม่แต่รูปแบบพิธีกรรมเดิมที่เคยสืบทอดมาจากอดีตเลือนหายไป (Wachirapho, 2021) ประเพณีไล่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ถือเป็นการประเพณีที่แสดงร่องรอยความสำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย ในยุคการฟื้นฟูเมืองเชียงราย โดยกลุ่มเจ้านายตระกูลเจ้าเจ็ดตน หรือ ทิพย์จักราธิวงศ์

2.2 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

พบว่า การฟื้นฟูประเพณีไล่ขันดอก สามารถผลักดันให้เกิดเป็นงานเทศกาลใหม่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวงานเทศกาลของเมือง ซึ่งนายกิตติ ทิศสกุล นายกสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือจังหวัดเชียงราย เสนอว่า ประเพณีช่วยสร้างรายได้ จากกิจกรรม เช่น การส่งเสริมการใช้ดอกไม้พื้นถิ่นในงานพิธีกรรม เป็นเอกลักษณ์ของงาน

2.3 คุณค่าด้านความเป็นทรัพยากร

พบว่า เสาสะตือเมืองเชียงราย เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของการก่อตั้งชุมชนและเมือง การฟื้นฟูงานประเพณีไล่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย เป็นการช่วยส่งเสริมความสำคัญของเสาสะตือเมืองมีความสำคัญในฐานะพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมใจของเมือง เป็นพื้นที่ในการเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปมาสามารถในด้านต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมรูปแบบกิจกรรมหลากหลาย ตลอดจนจัดงานประเพณี ได้แก่ การเป็นเวทีในการแสดงความสามารถด้านการแสดง ฟ้อนรำ การแสดงทางวัฒนธรรมในกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ พื้นที่สำหรับผู้ที่มีความสามารถด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านมาร่วมเป็นองค์ประกอบของงานพิธีกรรม เกิดการ

ส่งเสริมให้เกิดรายได้ ต่อยอดผลงานและเกิดการแสดงผลงานในพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ งานเครื่องเงิน งานใบตองพื้นเมือง งานดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ ดังนั้นการฟื้นฟูประเพณีเป็นช่วยส่งเสริมความสำคัญของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของเมือง พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของเมือง และ เป็นการเปิดโอกาสให้พื้นที่เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมใหม่ส่งเสริมในด้านการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวของเมือง

2.4 คุณค่าด้านพักผ่อนหย่อนใจ

พบว่า การฟื้นฟูงานประเพณีใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ช่วยให้วัดกลางเวียงซึ่งเป็นที่ตั้งของเสาสะตือเมืองเชียงราย เปิดโอกาสให้คนหลายวัยมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในฐานะจุดพักผ่อนหย่อนใจของเมือง ซึ่ง รศ.ดร.พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง หัวหน้าโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง แสดงความคิดเห็นว่า เราต้องลด อายุเมืองเชียงรายให้เด็กกลง ด้วยการให้เด็กเข้ามาในพื้นที่ในการแสดงออกทุกกิจกรรม โดยใช้แนวคิดคำว่า “RAI” มาจากคำว่า Re-Authentic Innovation ใช้วัดเป็นเวทีให้คนทุกช่วงวัย มาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น พื้นที่การแสดงของกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ พื้นที่ในการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินเชียงราย เช่น การจัดดอกไม้โดยใช้ดอกไม้พื้นเมือง การส่งเสริมงานหัตถกรรมเครื่องเงินโดยศิลปินชาวเชียงราย ฯลฯ

2.5 คุณค่าด้านความงาม

พบว่า เสาสะตือเมืองเชียงราย เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของการก่อตั้งชุมชนและเมือง เป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สวยงามของจังหวัดเชียงราย เป็นจุดหมายตาที่สำคัญของเมืองช่วยเติมเต็มบรรยากาศและภูมิทัศน์ของเมืองให้งดงาม

3. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูของประเพณีท้องถิ่นสู่การส่งเสริมให้ย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็นย่านสร้างสรรค์

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย เป็นการฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมที่หายไปโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อปรับใช้สังคมปัจจุบัน ภายใต้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ที่เน้นการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเกิดแรงบันดาลใจและเกิดการเรียนรู้ ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรม ตามแนวทางของเครือข่ายย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย (TCDN) ดังนี้

3.1 องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ส่งเสริมความสำคัญพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมความสำคัญของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของย่านสร้างสรรค์ คือ การเป็นพื้นที่เอื้อต่อการค้นคว้า แลกเปลี่ยน และเกิดการร่วมมือกันของผู้คนในการใช้ประโยชน์จากแนวคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นมาอย่าง ดังนั้นการสร้างพื้นที่พื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์จึงเป็นเรื่องที่มี

ความสำคัญ และเป็นกระบวนการในการสร้างรับรู้ของบุคคลทั่วไปซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดความตระหนัก ห่วงแหนมรดกทางท้องถิ่นร่วมกัน และสามารถนำองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ช่วยส่งเสริมความสำคัญพื้นที่ ผลักดันพื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ของเมือง มีกลไกดังนี้

1) องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า งานประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกไล่ชนดอกเสี้ยวเมืองเชียงราย วัดกลางเวียงมีพัฒนาการ 2 ยุค ดังนี้ ยุคที่ 1 ยุคพื้นเวียงเชียงรายกับการสร้างเสี้ยวเมืองเชียงราย (พ.ศ.2417-พ.ศ.2481) เสี้ยวเมืองเชียงรายสร้างขึ้น ในปี พ.ศ.2417 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เพื่อเป็นศูนย์รวมใจของชาวเมืองเชียงราย มีการจัดประเพณีสืบทอดพิธีในแรม 13 ค่ำ เดือน 8 เหนือ ถึงช่วง วันออก 4 ค่ำเดือน 9 เหนือ ซึ่งมีการนำรูปแบบประเพณีอินทิล จากเมืองเชียงใหม่ รูปแบบพิธีแบบโบราณ คือการบูชาด้วยกรวยดอกไม้ เสี้ยวเมืองเชียงราย และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 32 กรวย เพื่อเป็นการบูชาขวัญของเมืองตามความเชื่อชาวล้านนาที่มีความเชื่อว่าเมืองมีชีวิต คณะศรัทธาวัด นำตระกล้ำขนาดใหญ่บรรจิบาตร ข้าวสารอาหารแห้ง เพื่อใช้สรงเวียงฝอยรักรัที่สถิตย์ ณ เสี้ยวเมือง มีการชิงด้ายสายสิญจน์รอบเมืองตามแนวกำแพงเมือง เพื่อเป็นการสืบทอดเมือง ในช่วงการประกอบพิธีตลอดเจ็ดวัน มีการจุดเทียนบูชา เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่ประกอบพิธีในช่วงพิธีกรรม มีการแสดง และมหรสพเพื่อสมโภช บูชาเสี้ยวเมือง ด้วยการบรรเลงเพลงด้วยวงดนตรีปี่พาทย์ การฮ่ำ (กล่าว) เพื่อบูชาเสี้ยวเมือง การพ้อนรำถวาย การพ้อนหอก การพ้อนดาบ ตลอดจนมีพิธีกรรมที่ประกอบควบคู่ไปด้วยคือ การประกอบพิธีกรรมการพ้อนผีเพื่อเป็นการบูชา (Chiang Rai Rajabhat University, 2000) ยุคที่ 2 สงครามโลกกับการเลื่อนหายประเพณีสู่การฟื้นฟูประเพณี (พ.ศ.2482-ปัจจุบัน) ปี พ.ศ.2488 วัดถูกทิ้งร้าง เกิดการถูกลักลอบชุดขโมยเอาของมีค่าที่บรรจุภายในเสี้ยวเมืองเชียงราย ต่อมาในปี พ.ศ.2535 เกิดการสร้างเสี้ยวเมืองเชียงรายใหม่ ในยุคพระครูศาสนกิจโกศล เป็นเจ้าอาวาสวัดกลางเวียง ซึ่งภายหลังการก่อสร้างเสี้ยวเมืองเชียงรายขึ้นใหม่ รูปแบบประเพณีเลื่อนหายไปจากท้องถิ่น (Jaima, 2017) จนกระทั่งในปี พ.ศ.2564 พระมหาธีรวิชัย วชิราโณ เจ้าอาวาสวัดกลางเวียงเกิดแนวคิดฟื้นฟูประเพณีการเลี้ยงเสี้ยวเมืองการฟื้นฟูอย่างไม่เต็มรูปแบบ นำไปสู่การเข้าไปสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในปี พ.ศ.2565 ส่งผลให้เกิดการฟื้นฟูจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยศึกษาองค์ความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการฟื้นฟูประเพณี โดยมีวัดกลางเวียง เป็นพื้นที่เปิดโอกาสให้คนในเมืองเข้ามาทำงานร่วมกัน ได้แก่ วัดกลางเวียง ชุมชนเกาะลอย ชุมชนเทิดพระเกียรติ ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียหลัก (Key Stakeholders) สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนงานทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม หน่วยงานการท่องเที่ยว กลุ่มศิลปิน

ห้องถิ่น นักออกแบบ เพื่อขับเคลื่อนให้เทศกาลเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออก ใส่ขันดอกสะตือ เมืองเชียงราย เป็นงานประเพณีที่ส่งเสริมเสน่ห์ให้กับเมืองเก่าเชียงราย เกิดกิจกรรมใหม่ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาร่วมกิจกรรมในเมืองเก่าเชียงรายมากขึ้น เกิดการใช้สอยเกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาจากกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2) วิธีการนำองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมพื้นที่แห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ คือ การเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่ เสริมความรู้เดิมให้กับสมาชิกในชุมชนเขตเมืองเก่าเชียงราย ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีพิธีกรรมจากการค้นคว้าอย่างลุ่มลึกจากงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สรุปลงเป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ องค์ความรู้ด้านพิธีกรรม และ การนำไปศึกษาเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ด้านพิธีกรรม ได้แก่ ชุมชนวัดปงสนุก จังหวัดลำปาง งานใส่ขันดอกเสือนิทล จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการจัดเวทีสาธารณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้เกิดประเด็นเรียนรู้ใหม่ให้กับเมืองซึ่งจัดอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลากว่าสองปี และมีการจัดอย่างต่อเนื่องเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ทำในช่วงการจัดงานประเพณีของทุกปี ในรูปแบบเวทีเสวนา เพื่อกระตุ้นให้คนในพื้นที่เกิดการรับรู้ เกิดความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม เวทีเสวนาประกอบด้วยตัวแทนชุมชนในเขตเมืองเก่าเชียงราย คณะกรรมการวัดกลางเวียง พระสงฆ์วัดกลางเวียง สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นักวิชาการท้องถิ่น หน่วยราชการท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลนครเชียงราย องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เครือข่ายกลุ่มศิลปินจังหวัดเชียงราย ฯลฯ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของประเพณีในฐานะมรดกวัฒนธรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน มีการนำชุดข้อมูลจากจัดเวทีสาธารณะ และข้อมูลจากการศึกษาทางวิชาการมาสังเคราะห์เป็นหนังสือเพื่อเป็นคู่มือสำหรับการนำไปขับเคลื่อนงานประเพณี ในปีพ.ศ.2566 เกิดการพัฒนาคู่มือการจัดงานประเพณีฉบับสมบูรณ์ในปีพ.ศ.2567 เพื่อใช้เป็นคู่มือในการจัดงานของเมือง ในการทำงานร่วมกัน คู่มือประกอบด้วย ความสำคัญของงานประเพณี ลำดับพิธีกรรมขั้นตอน คำกล่าวโองการที่ใช้ในงานพิธีกรรม รายชื่อภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อประสานงานในอนาคต ได้อย่างสะดวก และสามารถนำองค์ความรู้ไปเผยแพร่เป็นแม่บทให้กับการจัดงานประเพณีอื่น ๆ ของในเขตเมืองเก่าเชียงรายได้ในอนาคต

3.2 องค์ความรู้พิธีกรรมกับบริบทสมัยใหม่

การฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ใช้กลไกในการส่งเสริมย่านสร้างสรรค์ ดังนี้

1) การฟื้นฟูองค์ความรู้พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงผี คือ การฟื้นฟูการตักน้ำบ่อทรายเพื่อเลี้ยงอารักษ์เมืองเชียงราย เป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องผีล้านนาไทยโบราณ มาเชื่อมโยงในพิธีกรรม ได้แก่ องค์ความรู้เรื่องเครื่องสังเวยผีอารักษ์เมืองเชียงรายทั้ง 9 องค์ ได้แก่ ขุนค้งคำร้อย ขุนสร้อยคอคำ (ผีแห่งนา) ขุนนิลคำสวด ขุนหมวกขาวคอยคำ ขุนแสนคำสักสวด ขุนพรหมราชหัวหาญ (พญาพรหมณ์) ขุนมังรายหาญข้ามกล้า (พญามังราย) ขุนเจืองฟ้าธรรมราช ขุนมังคราม อาจโสภา (พญาไชยสงคราม) ซึ่งปรุงจากเนื้อปลา ขนมหวาน และ น้ำบ่อทราย คือ น้ำที่ตักจากบ่อทรายกลางแม่น้ำกก (Chaisuryan, 1943) การฟื้นฟูองค์ความรู้ภูมิปัญญาอาหารพิธีกรรม เป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิม องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของพิธีกรรมให้เกิดขึ้นใหม่ ภายใต้การสร้างเครือข่ายทำงาน ระหว่างวัด ภาคประชาสังคม และ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เชี่ยวชาญ รับผิดชอบงานด้านงานศาสนพิธีในระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุคคลกร องค์กรในท้องถิ่น การฟื้นฟูขั้นต้นตั้งหลักเมืองเชียงราย ถือเป็นหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูงานประเพณี ในอดีตการเลี้ยงขันตั้งหลักเมืองได้เลือนหายจากท้องถิ่น ภายหลังจากการสืบทอดองค์ความรู้จากศึกษาปราชญ์ในท้องถิ่นที่เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำศาสนพิธี ณ หอหลักเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม ในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการสืบทอดพิธีกรรมมายาวนานต่อเนื่อง และรวบรวมนำองค์ความรู้ ถ่ายทอดสู่ท้องถิ่น รูปแบบการฟื้นฟูพิธีกรรมมีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมขันตั้งหลักเมืองเชียงราย ประกอบไปด้วยหมากแห้งร้อยเป็นพวง 3 พวง เชือกปะกำช้าง พู่หุช้าง ขอสับช้าง กำไลข้อเท้าช้าง(กระแจะตีนช้าง) หอยเบี้ย กรวยดอกไม้จำนวน 48 กรวย กรวยบรรจุพลู จำนวน 48 กรวย (Kittisophon, 2022) และเมื่อสิ้นสุดงานประเพณีใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย มีการจัดพิธีกลั้มเลี้ยงและพ่อนสมโภชอารักษ์หลวงเมืองเชียงแสน ซึ่งจัดขึ้นโดยเครือข่ายวัฒนธรรมในอำเภอเชียงแสน ร่วมกับเทศบาลเมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นงานพิธีกรรมที่จัดควบคู่กันในปฏิทินเทศบาลประจำจังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน งานประเพณีใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย เป็นพื้นที่แห่งการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการขยายพื้นที่สร้างสรรค์จากทุนทางวัฒนธรรม กระจ่ายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงรายตามแนวทางของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ขององค์การสหประชาชาติ

ภาพที่ 3 การส่งเสริมอัตลักษณ์การแสดงพิธีกรรมจากศิลปินสู่ท้องถิ่น

Figure 3. Promoting the identity of ritual performances from artists to local people

2) การฟื้นฟูองค์ความรู้พิธีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือ โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย เป็นหน่วยงานราชการ ทำหน้าที่ในการประสานงาน นิมนต์พระสงฆ์เถรานุเถระ ทั่วจังหวัดเชียงราย เพื่อเข้าร่วมพิธีสำคัญที่เกิดขึ้นตลอดการจัดงานประเพณี คือ พิธีเจริญพระพุทธมนต์ล้านนา พิธีเจริญพระพุทธมนต์ล้านนา การสวดเจริญพระพุทธมนต์ 7 ตำนาน 12 ตำนานแบบล้านนา การสวดเพื่อขอฝน 108 จบ การสวดคาถาฝนแสนห่า เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร ซึ่งการนิมนต์พระสงฆ์มาทั่วจังหวัดเชียงราย ถือเป็นกระบวนการที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในจังหวัดให้เกิดการตื่นตัวในวงการพระสงฆ์ รวมถึงการเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์ให้กับศรัทธาวัตรในจังหวัดเชียงรายเกิดการรับรู้ถึงความสำคัญของประเพณีในฐานะประเพณีที่มีความสำคัญของจังหวัด ตลอดจนสามารถนำกระบวนการฟื้นฟูประเพณีที่เกิดขึ้นจากสืบค้นจากงานวิชาการไปเป็นแนวทางในการฟื้นฟูงานประเพณีอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงรายในอนาคต โดยมีกลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย เป็นผู้บริหารจัดการศาสนาพิธี

3) การสืบค้นองค์ความรู้สู่การฟื้นฟูการแสดงในพิธีกรรม โดยใช้แนวคิดการสร้างใหม่บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ การสร้างความหมาย คุณค่า และกำหนดบทบาทและหน้าที่ใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมประเภททรัพยากรวัฒนธรรม เพื่อใช้ประโยชน์ในความหมายใหม่ในบทบาทหน้าที่ใหม่ เป็นการนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม มาส่งเสริมให้เกิดความหมายใหม่ที่ไม่ขัดต่อคุณค่า ลดทอนคุณค่าเดิมแต่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ในมิติใหม่ที่ร่วมสมัยและเกิดมูลค่า ได้แก่ ฟ้อนนางเหลียวหรือ ยานางเหลียว เป็นการแสดงที่เกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลทางวิชาการ จากเอกสารโบราณ เรื่อง ฝิของล้านนาไทยโบราณ ของแก้วมงคล ชัยสุริยนต์ เขียนและเผยแพร่ในปี พ.ศ.2486

เป็นเรื่องราวเก่าแก่โบราณมาประกอบสร้างขึ้นใหม่ เพื่อใช้สำหรับงานพิธีกรรม (Hongsuwan, 2015) เป็นหนึ่งในการสร้าง อัตลักษณ์ใหม่ในการฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้า ออกไล่ชัณดอกสะตือเมืองเชียงราย ในปี พ.ศ.2565 โดยเกิดการมีส่วนร่วมกับศิลปินมีชื่อเสียง ในภาคเหนือ คือ คุณณลินทา กิตติวราณ ผู้ออกแบบท่ารำ และสร้างสรรค์บทเพลงขึ้นใหม่ โดยคณะวงปี่พาทย์ล้านนาวัดปางลาว โดยการนำโน้ตเพลงโบราณพื้นเมืองจำนวนหลายเพลง มาประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงในพิธีกรรม ชื่อเพลง “เพลงราชเชียงราย” ภายหลัง การแสดงดังกล่าวเกิดการถ่ายทอดให้กับครูผู้สอนนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เพื่อนำมาถ่ายทอดในสถานศึกษาในจังหวัด เชียงราย ในอนาคตสามารถผลักดันให้เกิดกิจกรรมการประกวดการแสดง โดยส่งเสริมให้เกิด เวทีประกวดภายในช่วงของการจัดงานประเพณี โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนสร้างสรรค์ท่ารำ ออกแบบเครื่องแต่งกายขึ้นใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ใหม่ ของเมือง จากพื้นฐานทุนวัฒนธรรมของเมือง สามารถนำการแสดงไปขยายผลให้เกิดการ แสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองได้ในอนาคต

3.3 การฟื้นฟูงานประเพณีกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การฟื้นฟูงานประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกไล่ชัณดอกสะตือเมือง เชียงราย ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าให้มีพื้นที่ที่หลากหลายมีแนวทางดังนี้

1) การกำหนดให้งานประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกไล่ชัณดอกสะตือ เมืองเชียงราย อยู่ในปฏิทินประเพณีของจังหวัดเชียงราย จากสำนักการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย ตั้งแต่ปีพ.ศ.2565 เป็นต้นมา โดยหลักจากการจัดงานฟื้นฟู ประเพณีสามารถการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากการฟื้นฟูงานประเพณี ปี พ.ศ.2565 มีผู้เข้าร่วมตลอดงานเทศกาล ประมาณวันละ 500 คน ตลอดระยะเวลา 7 วัน ในการจัดกิจกรรมมีผู้ร่วมงานประมาณ 3,500 คน กลไกดังกล่าวส่งผลให้งานประเพณีรู้จักในวง กว้างมากขึ้นทั้งภายในจังหวัด และภายนอก ส่งผลให้ในปีพ.ศ.2566 ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรม อย่างต่อเนื่องโดยภาคประชาสังคม ร่วมกับหน่วยงานราชการท้องถิ่น มีผู้เข้าร่วมงาน ประเพณี มีจำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้น จากการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) พบว่าเกิด กำไรสุทธิ รายได้กับชุมชนโดยรอบวัดกลางเวียง มีรายได้ตลอดระยะเวลา 7 วัน ประมาณ สองแสนบาท รายได้นำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดประเพณี และแบ่งรายได้ให้กับชุมชน (SROI = การเปลี่ยนแปลงที่เป็นตัวเงิน คุณจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบ มีคน เข้าร่วมประเพณี ประมาณวันละ 800 คน รวม 7 วัน คนเข้างานประมาณ 5,600 คน การ ประชาสัมพันธ์ จากกรณีดังกล่าวถือเป็นกลไกที่ช่วยสร้างให้คนในเมืองเกิดจิตสำนึกการเป็น เจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกัน นำไปสู่ความยั่งยืน ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจจากทุนทาง วัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และมีจำนวนผู้เข้าร่วมงาน รายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะ

สำคัญ (Piamsuwannakit, 2022) ตลอดจนสามารถเกิดการผลักดัน จากสำนักงานเทศบาลนครเชียงราย พัฒนาจุดเรียนรู้ใหม่ โดยกำหนดให้วัดกลางเวียง และเสาดือเมืองเป็นจุดเรียนรู้บรรณารักษ์แห่งใหม่ของย่านเมืองเก่าเชียงราย เกิดการพัฒนาป้ายข้อมูลความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเสาดือเมืองเชียงราย ประวัติการฟื้นฟูงานประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกเสาดือเมืองเชียงราย ความโดดเด่นและเอกลักษณ์ของงานประเพณี ส่งผลให้วัดกลางเวียงเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของเมืองที่สามารถเข้ามาศึกษาได้ตลอดเวลา

2) การฟื้นฟูงานประเพณีช่วยผลักดันให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ทางใหม่ของย่านเมืองเก่าเชียงราย โดยได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย จัดกิจกรรมเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การฝึกถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูภูมิปัญญา สู่นักเรียนรุ่นใหม่ โดยมีการกำหนดจัดในช่วงของการจัดงานประเพณีเป็นประจำทุกปี ซึ่งเริ่มต้นโครงการมาตั้งแต่ปี.ศ.2566 ซึ่งเป็นปีที่สองของการฟื้นฟูงานประเพณี มีการบรรจุให้กิจกรรมดังกล่าวเป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เป็นนวัตกรทางวัฒนธรรมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านกิจกรรมอบรมปฏิบัติการเน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในงานพิธีกรรม ได้แก่ การประดิษฐ์กรวยดอกไม้ การประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา การเขียนลวดลายบนเครื่องเงิน ภูมิปัญญาการตัดกระดาษล้านนา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกว่า 300 คน จากเครือข่ายสภาเยาวชนจังหวัดเชียงราย สถาบันการศึกษาในเขตย่านเมืองเก่าเชียงราย ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลเชียงราย โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม โรงเรียนเชียงรายวิทยาคม โรงเรียนเทศบาล 1 ศรีเกิด วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีให้กับเยาวชนให้เกิดความตระหนักรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมกาตหมั่ว (ตลาดวัฒนธรรม) โดยเครือข่ายศิลปินในจังหวัดเชียงราย ร่วมแสดงผลงานศิลปะ งานหัตถกรรม ภูมิปัญญาอาหาร เพื่อร่วมขับเคลื่อนให้ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย ในอนาคตสามารถยกระดับกิจกรรมในรูปแบบ กิจกรรมการประกวดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สร้างสรรค์ เช่น การประกวดเครื่องสักการะล้านนา จากการใช้ดอกไม้ ใบไม้พื้นเมือง จากกลุ่มเยาวชน ศิลปินในท้องถิ่น เพื่อผลักดันให้เกิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์ จากทุนทางวัฒนธรรม โดยนำผลงานจากการประกวดใช้จริงในงานพิธีกรรม เช่น การนำไปร่วมในขบวนแห่อัญเชิญพระเจ้าฝนคราห์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกปี การนำไปจัดแสดงเป็นนิทรรศกาลหมุนเวียนภายในงานประเพณีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจากงานประเพณี เป็นต้น

3) การฟื้นฟูงานประเพณีช่วยผลักดันให้เกิดการสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถนำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการงานประเพณี ไปถ่ายทอดให้กับชุมชนอื่น ๆ ในเขตเมืองเก่าเชียงราย ในฐานะพี่เลี้ยง ได้แก่ การนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้กับชุมชนวัดพระแก้ว ในการจัดงานประเพณีอัญเชิญพระหยกเชียงราย การใส่ขันดอกบูชาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจัดขึ้นในปี พ.ศ.2567 โดยนำรูปแบบของการฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย เป็นต้นแบบในการจัดงานเทศกาลของวัดพระแก้วเชียงราย ร่วมกับชุมชนวัดพระแก้ว ชุมชนคอยทอง และชุมชนราชเดช นอกจากนี้ ชุมชน และวัดกลางเวียง ทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการบริหารจัดการงานเทศกาลจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้กับชุมชนภายใน ภายนอก จังหวัดเชียงราย และสถาบันการศึกษาหลายแห่ง เช่น ชุมชนตลาดเก่าสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา จังหวัดพิษณุโลกหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นต้น (Hongkham, 2021)

ภาพที่ 3 ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้ชุมชนอื่น
อย่างภาคภูมิใจ

Figure 3. Communities can engage in self-development to proudly pass on knowledge to other communities

3.4 การฟื้นฟูประเพณีรูปแบบคณะทำงานระดับเมือง

การส่งเสริมให้งานประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ให้เกิดความยั่งยืนและ ช่วยส่งเสริมศักยภาพ ความโดดเด่นในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ในระดับสากลตามคิของเมือสร้างสรรค์ขององค์การสหประชาชาติ มีกลไกในการฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ซึ่งเริ่มต้นในปี

พ.ศ.2565 ดังนี้ การวางแผนการทำงานร่วมกัน จากภาคีเครือข่าย จำนวน 10 เครือข่าย ได้แก่

1. เครือข่ายสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงราย และสถาบันการศึกษาภายนอก
2. เครือข่ายประชาสังคม คือ ตัวแทนชุมชนในเขตเมืองเก่าเชียงราย 9 ชุมชน
3. วัดกลางเวียง และคณะกรรมการวัด
4. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย และ เครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
5. องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
6. สำนักงานเทศบาลนครเชียงราย
7. สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
8. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย
9. เครือข่ายทายาทอดีตเจ้าผู้เมืองเชียงราย
10. เครือข่ายศิลปินพื้นบ้าน และศิลปินร่วมสมัย

การฟื้นฟูประเพณีในรูปแบบคณะทำงานในระดับเมือง การร่วมประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนา (Action plan) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ในด้านต่าง ๆ การสนับสนุนคน สนับสนุนงบประมาณ การประสานงานเครือข่าย ภายหลังการจัดงานประเพณีในช่วงก่อนการจัดงานปีถัดไปมีการทบทวนการดำเนินงาน ถือเป็นวาระสำคัญในการประชุมที่จัดขึ้นก่อนการจัดประเพณีอย่างสม่ำเสมอ (Bernard & Jokilehto, 1998) เกิดการจัดตั้งกองทุนประเพณีใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริหารจัดการงบประมาณในการดำเนินงาน เกิดความโปร่งใสในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในคณะทำงาน เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ในการบริจาคเงินทำบุญให้กับผู้ที่สนใจ โดยกองทุนดังกล่าวนำเงินรายได้จากการจัดประเพณีเป็นทุนในการบริหารจัดการงานเทศกาล เช่น การนำเงินกองทุนเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบสำหรับการเปิดโรงทานเพื่อเลี้ยงผู้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลา 7 วันของการจัดงานประเพณี (Rojasengrat, 2023) และนำเงินกองทุนไปใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดการจัดงานประเพณีอย่างต่อเนื่องเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2566 เป็นต้นมา ในอนาคตสามารถผลักดันให้เกิดการจัดตั้งคณะทำงานระดับเมือง ได้แก่ การจัดตั้งชมรมหรือมูลนิธิ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีโอกาสที่สามารถเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนจากภาครัฐ และองค์กรเอกชนภายนอกได้ สำหรับการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้บุคคลกรที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ เข้ามาร่วมงานร่วมกัน สามารถพัฒนากิจกรรมใหม่ที่มีความหลากหลาย น่าสนใจและตอบสนองต่อความสนใจของคนทุกช่วงวัยมากขึ้น

3.5 การอนุรักษ์ดอกไม้พื้นเมืองเชิงสร้างสรรค์ในงานประเพณี

ย่านเส้าสร้างสรรค์ คือ การนำเอาจุดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง เพื่อส่งผลให้เมืองหรือย่าน เป็นพื้นที่น่าอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามแนวคิดของเครือข่ายย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประเทศไทย การฟื้นฟูประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออก ใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย องค์ประกอบที่สำคัญถือเป็นหัวใจหลักของงานประเพณี คือ การ

ประกอบพิธีกรรม ใส่ขันดอกบูชาเสด็จเมืองเชียงราย ด้วยกรวยดอกไม้ และใบพื้นเมือง จำนวน 38 กรวยดอกไม้ เพื่อบูชาเสด็จเมืองถือเป็นจุดศูนย์กลางของเมืองเชียงราย เป็นที่สถิตย์อยู่ของเทวดารักษาเมือง ตลอดจนการบูชาขวัญเมือง ชาวล้านนามีความเชื่อว่าเมืองมีชีวิต มีขวัญเช่นกับมนุษย์ การบูชาทำให้เกิดสิริมงคลแก่บ้านเมือง ฝนตกตามฤดูกาลพืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ คณะกรรมการผู้จัดงานมีแนวทางร่วมกันในการรณรงค์ให้ใช้ดอกไม้ และใบไม้พื้นเมือง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดอกไม้พื้นบ้าน ใบไม้ให้อยู่คู่ท้องถิ่น 3 แนวทาง ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติ หัวข้อการใช้ดอกไม้ ใบไม้พื้นเมือง เพื่องานพิธีกรรม และ การนำไปสร้างสรรค์ในแนวร่วมสมัย ให้กับศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา เชียงราย สาขาคหกรรมศาสตร์ เยาวชน และผู้ที่สนใจ ในปีพ.ศ.2565 เพื่อเป็นเผยแพร่องค์ความรู้ เพิ่มทักษะสำหรับผู้ที่มีความรู้ด้านงานดอกไม้ประดิษฐ์ให้เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ดอกไม้พื้นเมืองในการสร้างสรรค์งาน โดยเฉพาะในด้านการงานศาสนพิธีซึ่งบุคลากรเหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานในระดับเมือง ในปีพ.ศ. 2566 มีการขยายพื้นที่อบรมเชิงปฏิบัติ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหลากหลายมากขึ้น โดยเป็นการร่วมกับ คณะกรรมการเชียงราย เมืองสร้างสรรค์ด้านการออกแบบ ภายใต้การสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ในการกำหนดให้เกิดกิจกรรมรูปแบบของจุดเรียนรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์กรวยดอกไม้จากงานประเพณีใส่ขันดอกวัดกลางเวียง โดยการใช้ดอกไม้พื้นเมือง และดอกไม้ในท้องถิ่นเพื่องานออกแบบ ในงานเทศกาลเชียงรายเมืองสร้างสรรค์ จากปัจจัยดังกล่าวเป็นการช่วยส่งเสริมแรงบันดาลใจให้กับคนในเมืองและรณรงค์ให้คนเกิดความตื่นรู้ในด้านการอนุรักษ์ และการใช้ดอกไม้พื้นเมืองในมิติที่หลากหลายและนำไปสร้างสรรค์งานร่วมสมัยตอบสนองต่อสังคมปัจจุบันมากขึ้น

2) การรณรงค์การใช้ดอกไม้พื้นเมืองในการประดิษฐ์กรวยดอกไม้ สำหรับจุดบูชาภายในวัด จากคณะกรรมการจัดงาน ซึ่งได้เริ่มขับเคลื่อนมาตั้งแต่ในปี พ.ศ.2565 จากการจัดกิจกรรมผ่านมาพบว่า มีปัญหาข้อจำกัดด้านจำนวนทรัพยากรดอกไม้ ใบไม้พื้นเมือง สำหรับจัดทำกรวยดอกไม้ ให้ผู้ที่มาร่วมงานประเพณีบูชา ชุมชนวางแผนการใช้ทรัพยากร ส่งผลให้เกิดการประชุมวางแผนร่วมกันจากคณะกรรมการ และตัวแทนชุมชนในเมืองเก่า เชียงราย เพื่อรณรงค์การปลูกต้นกล้วยสำหรับการนำไปต้มมาใช้ รณรงค์การปลูกดอกไม้พื้นเมือง ใบไม้พื้นเมือง ในพื้นที่ว่างของชุมชน พื้นที่ธรณีสถิงของวัดกลางเวียง เกิดการรณรงค์ให้มีการปลูกดอกไม้พื้นเมือง บริเวณหน้าบ้านชุมชนในเขตเมืองเก่าเชียงราย ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมือง เป็นหนึ่งในกลไกนำไปสู่ความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต 3. การลดขยะให้เหลือศูนย์ คือ แยกขยะจากเศษดอกไม้ ใบไม้ วัสดุธรรมชาติ ที่คน

นำมาบูชาจำนวนมาก มาตากให้แห้งและนำมาป่นเป็นผง ภายหลังจากการจัดงานประเพณี การนำมาพิมพ์เป็นพระพิมพ์เพื่อการบูชา ถือเป็นการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร ที่เกิดขึ้นจากกลไกความร่วมมือ ระหว่าง วัดกลางเวียง ชุมชน เทศบาลนครเชียงราย ในการ วางแผนการจัดเก็บ แยกขยะ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปทิ้ง ทำลาย การแปรรูปใหม่ โดยใน อนาคตสามารถนำเศษดอกไม้ที่เหลือจากงานพิธีกรรม ไปสร้างสรรค์ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้มากขึ้น ในปัจจุบันจังหวัดเชียงรายถูกคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในการเป็นศูนย์สร้างสรรค์งาน ออกแบบ (Thailand Creative & Design) โดยกำหนดพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าเชียงรายเป็น พื้นที่ในการขับเคลื่อน ในอนาคตสามารถเกิดการทำงานร่วมกับศูนย์สร้างสรรค์ในการทำงาน ออกแบบสร้างสรรค์ที่เน้นการใช้ดอกไม้แห้งจากงานพิธีกรรมร่วมกับศิลปินในจังหวัดเชียงราย ในรูปแบบสร้างสรรค์ที่ไม่ขัดต่อความเชื่อดั้งเดิม และสามารถนำผลงานมาจัดแสดงใน นิทรรศการศิลปะ ภายในจังหวัดเชียงราย และภายนอก ตลอดจนสามารถนำผลงานสำหรับการ เป็นต้นแบบในการผลิตเพื่อการบูชา เป็นของที่ระลึกในงานประเพณี หรือในระดับเมือง ในอนาคต

ภาพที่ 5 พระพิมพ์ซึ่งทำมาจากนำดอกไม้แห้งหลังจากการสิ้นสุดของงานประเพณี ช่วยลดปัญหาขยะ เกิดมูลค่าเพิ่ม

Figure 5. Buddha images made from leftover flowers at the end of a traditional ceremony that can help reduce garbage problems and create added value

ภาพที่ 6 การฟื้นฟูประเพณีใส่ขันดอก ได้รับความสนใจจากคนหลากหลายกลุ่ม
Figure 6. The revival of the tradition of wearing flower bowls received the attention of various groups of people

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นย่านเมืองเก่าเชียงราย เพื่อส่งเสริมย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงราย สามารถอธิบายจากแนวคิดคติน พบว่า ประเพณีเดือนแปดเข้าเดือนเก้าออกใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากการรื้อสร้างประเพณีดั้งเดิมขึ้นใหม่ ด้วยการพยายามรื้อฟื้นอัตลักษณ์โดยใช้องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สนับสนุนความสำคัญของประเพณี ด้วยการสร้างกิจกรรมเพื่อรื้อฟื้นอัตลักษณ์ให้กับเมืองผ่านการจัดการนำทุนทางวัฒนธรรม (Phungpracha, 2002) ที่มาจากความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี ในสังคมภาคเหนือของประเทศไทย ประเพณีการใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย คือ ประเพณีที่สัมพันธ์กับนับถือผี ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานที่อยู่สังคมไทยมาช้านาน เรียกระบบความเชื่อดังกล่าวว่า ความเชื่อประเภทวิญญาณนิยม (Spiritism) เชื่อว่าวิญญาณเป็นพลังงานที่ทรงอิทธิพล มีอนุภาพ หากเป็นวิญญาณที่สถิตอยู่ในระบบธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ และผิบรรพชนซึ่งเป็นผู้นำในเมือง ถูกยกย่องให้เป็นผิอารักษ์เมือง (Manasam, 2011) โดยชาวล้านนามีความเชื่อว่าเมืองมีชีวิต อนุমানว่าเมืองคือร่างกายของมนุษย์ ตำแหน่งส่วนกลางร่างกายมนุษย์คือสะดือ เมื่อมีการสร้างเมืองต้องมีการสร้างเสาสะดือเมืองไว้บริเวณตำแหน่งกลางเมือง ชาวล้านนามีความเชื่อว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สถิตแห่งผิอารักษ์เมือง

รูปแบบการฟื้นฟูประเพณีใส่ขันดอกสะตือเมืองเชียงราย ตามแนวคิดคติน สร้างสรรค์ของศิริพร ณ ถลาง (Na Thalang, 2015) ให้ความหมายว่า ประเพณีสร้างสรรค์จากประเพณีดั้งเดิมผ่านนำเสนอใหม่ ได้แก่ การนำข้อมูลทางวิชาการมาช่วยสนับสนุนความสำคัญให้ ให้พื้นที่พื้นที่ที่เสาสะดือเมืองซึ่งท้องถิ่นไม่รู้จักอย่างแพร่หลาย กลับมามีความสำคัญ ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น เป็นจุดหมายตาของเมืองเชียงราย โดยใช้กระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่ออธิบายให้สาธารณะชนเข้าใจถึงความสำคัญของเสาสะดือเมืองในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของ

เมือง การใช้พิธีกรรมเชื่อมโยงคน วิถีศรัทธา (life and faith) ผ่านเชิดชูปราชญ์ผู้รู้ทางพิธีกรรม การฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านหัตถกรรม งานฝีมือที่ใช้ในงานพิธีกรรม เช่น เครื่องเงิน งานใบตอง งานดอกไม้ ผลงานเหล่านั้นถูกใช้ในพิธีกรรม ส่งผลให้ศิลปินผู้สร้างสรรค์ แสดงผลงานต่อสาธารณะชน เกิดการสั่งผลิตงานขึ้นอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

กลไกสร้างความยั่งยืนของการฟื้นฟูประเพณี คือ การทำงานที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกันจากภาคีในระดับภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน ศิลปิน สถาบันการศึกษาทุกระดับของเมืองเชียงราย เพื่อให้เกิดเป้าหมายร่วมกันสามารถนำองค์ความรู้ ความถนัดในส่วนของตน (Boonyasurat, 2015) มาช่วยสนับสนุนขับเคลื่อนให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูไปพร้อมกัน ได้แก่ มิติราชการ การบรรจุแผนการดำเนินงานประจำปีของหน่วยราชการ การกำหนดเป็นหนึ่งในปฏิทินเทศกาลส่งผลให้งานประเพณี ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนปริมาณ ผู้ปฏิบัติงาน การต่อเนื่อง ในส่วนภาคประชาสังคมการฟื้นฟูประเพณี เกิดการรับรู้มีประสบการณ์ร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม งานประเพณีเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของเมือง (cultural space) คนในเมืองเชียงราย สามารถมาใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความรักชื่นชอบกับการทำบุญมาร่วมกลุ่มกัน ในรูปแบบของการออกโรงทาน เกิดกระบวนการดึงภาคีเครือข่ายมาทำงานร่วมกัน ในรูปแบบเงินทุน สิ่งของ เป็นเวทีให้กับผู้ที่มีความสามารถในด้านการแสดงนาฏศิลป์ ดนตรี ช่างซอ จากกลุ่มเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานฟื้นฟู สามารถแสดงออกในพื้นที่ทางวัฒนธรรมตามความถนัดของตนเอง โดยเมื่อมีการจัดงานประเพณีอย่างต่อเนื่องส่งผลให้คนในเมืองเกิดการรับรู้และกลายเป็นประเพณีในรูปแบบ ประเพณีตามเทศกาล หรือประเพณี 12 เดือน (calendrical rites) คือ ประเพณีพิธีกรรมที่มีกำหนดเวลาที่จัดขึ้นในแต่ละเดือนในรอบ 1 ปี เรียกว่า วิถีชีวิตถิ่น (Folklife)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

อนาคตหน่วยงานราชการ เอกชน สามารถเข้ามาผลักดันส่งเสริมให้เป็นประเพณีประจำเมืองในปฏิทินการท่องเที่ยวของเมืองเชียงราย ช่วยสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควบคู่กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ในระยะยาวเพื่อช่วยกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความสนใจ นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเรียนรู้ ทำให้งานประเพณีเกิดการรับรู้ที่กว้างขวาง เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- Bernard, M. F., & Jokilehto. J. (1998). *Management guidelines for world cultural heritage sites*. Rome: ICCROM. pp.115-130.
- Boonyasurat, W. (2015). *Community-based conservation of Viharn Phra Chao Pun Ong, Wat Pongsanuk*. Lampang: Lesson learned by the little people in conservation group, 7(2), 92-109.
- Chaisuryan, K. (1943). *Ghosts of Lanna Thai people*. Bangkok: Prachan Printing House.
- Chamchit, C. (2000). *Diary of Chiang Rai city*. Chiang Rai: Chaiyaran Printing Factory.
- Chiang Rai Rajabhat University. (2000). *Chiang Rai 100 years ago*. Bangkok: Siam Advertising and Printing.
- Chumphon, S. (2019, June 21). *Interviewed by Nakarin Namjaidee* [Tape recording]. The descendants of the Chiang Rai bosses and the successor of the ceremonial banquet of the city's greatgrandfather, Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province.
- Hongkham, C. (2021, August 16). *Interviewed by Nakarin Namjaidee* [Tape recording]. Former leader of Koh Loi community, Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province.
- Hongsuwan, P. (2015). *Creative traditions in contemporary society*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).
- Kittisophon, N. (2022, May 28). *Interviewed by Nakarin Namjaidee* [Tape recording]. Leaders perform rituals., Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province.
- Jaima, W. (2017). *Temples in Chiang Rai Municipality*. Chiang Rai: Chiang Rai Municipality.
- Lertcharnrit, T. (2016). *Cultural Resource Management*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).
- Manasam, M. (2011). *The study of clothing pattern in Lanna Ritual "Fon Phi"* [Spiritual Dance]. *Chiang Mai: Silkwormbook Publisher*.
- Na Thalang, S. (2015). *Folklore in a transboundary context: Thai Yai Poi Festival in Chiang Mai*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Phungpracha, E. (2002). *Rahu : the invented tradition of Wat Srisathong* (Master's Thesis). Thammasat University, Bangkok.

- Piamsuwannakit, S. (2022). *Cultural capital managing for improve a local economy of creative district at Chiang Rai Old Town*. Chiang Rai: Chiang Rai Rajabhat University.
- Praichanchit, S. (2010). *10 years of Community Archeology: Commemorative on the occasion of making merit on the first decade anniversary of the community archeology event 1999-2010*. Bangkok: Archaeopen, Center for the Study of Community Archeology Development.
- Rojsaengrat, S. (2023, May 23). *Interviewed by Nakarin Namjaidee* [Tape recording]. Wat Klang Wiang Committee, Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province.
- Sangkhanayok, W. (1943). *Thao Hung or Truong*. Bangkok: Mitthai Printing Press.
- UCCN. (2019). *Creatives Cities of UNESCO for Sustainable Development*. Retrieved November 2, 2020, from https://www.bic.moe.go.th/images/stories/pdf/unesco_uccn_en_180530_final.pdf.
- Wachirapho, T. (2021, May 30). *Interviewed by Nakarin Namjaidee* [Tape recording]. Abbot of Wat Klang Wiang, Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province.